

ФУНКЦІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Анотація

У статті представлено системний аналіз мультимедійних засобів, актуальних у сфері підготовки професійних перекладачів. Мультимедіа – корисна і плідна освітня технологія завдяки інтерактивності, гнучкості та інтеграції різної наочної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості студентів і підвищення їх мотивації. Автор аналізує можливості раціонального використання мультимедійних засобів, які дозволяють підвищити ефективність освітнього процесу і якість підготовки фахівців.

Ключові слова: професійна підготовка, перекладачі, мультимедійні засоби, навчальний план, форми і методи навчання.

Система вищої освіти України повинна відповідати сучасному рівню розвитку суспільних відносин, а тому потребує постійного вдосконалення. Прагнення України до євроінтеграції зумовлює необхідність розв'язання комплексу завдань, пов'язаних з підвищенням якості професійної підготовки фахівців для різноманітних сфер суспільної діяльності, зокрема і перекладацької. Проблема професійної підготовки кваліфікованих кадрів у галузі перекладознавства охоплює широке коло питань і є актуальною для вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Новітні інформаційні технології відіграють важливу роль у підготовці фахівців будь-якої спеціальності, у тому числі й майбутніх перекладачів. Вони допомагають оперативно оновлювати навчальний процес, наближати його до потреб суспільства та ринку, впроваджувати найновіші винаходи науково-технічного прогресу, формувати провідні професійно значущі вміння і навички, тобто формувати компетентного фахівця.

Вагоме значення для дослідження порушеної проблеми мають наукові розвідки українських та зарубіжних учених Н. Авшенюк, Н. Бідюк, Р. Гуревича, Т. Десятова, В. Карабана, Ю. Колоса, В. Комісарова, І. Корунця, Л. Латішева, Г. Мірама, М. Прадівлянного, О. Чередниченка, Л. Черноватого, Д. Бахман-Медика (D. Bachmann-Medick), Р. Белла (R. Bell), Дж. Боуз-Байера (J. Boase-Beier), В. Вільса (W. Wilss), М. Зенга (M. Zeng), Л. Келлі (L. Kellie), Д. Кіралі (D. Kiraly) та ін.

Основним елементом педагогічних ІТ є комп'ютерні технології, розроблені для оптимізації навчання. Серед переваг таких технологій у процесі навчання майбутніх перекладачів можна виділити такі: сучасне інформативне та ґрунтовне наукове забезпечення, можливість оперативних змін у плануванні та організації навчання, комбінаторність та здатність вибирати засоби та форми навчання, можливість моделювання різноманітних професійних ситуацій, організація чіткої взаємодії зі студентами, on-line консультації та оцінювання, впровадження особистісного підходу, ефективний обмін досвідом, реалізація ідеї неперервної освіти, створення конкуренції навчальних курсів, зменшення витрат навчального часу.

За допомогою ІТ студенти-перекладачі розвивають творчість, самостійність, професійність. Ми погоджуємося з М. Г. Прадівлянним, що впровадження засобів ІТ в жодному

випадку не зменшить потреби у викладачі, навпаки, вимагатиме від викладача здатності використовувати всі засоби для досягнення продуктивної самостійної діяльності студентів [8; с. 79]. Викладачам ІТ надає можливість оновлювати зміст навчальних програм, проектувати навчальне середовище, розробляти професійно спрямовані проблемні та творчі завдання, застосовувати активні методи і технології навчання.

У пропонованій статті ми поставили за *мету* дослідити питання використання мультимедійних засобів, актуальних у сфері підготовки професійних перекладачів і проаналізувати можливості їх раціонального використання, які дозволяють підвищити ефективність освітнього процесу і якість підготовки фахівців.

Специфіка мультимедійних засобів полягає в тому, що вони об'єднують кілька типів даних (текст, звук, графіку, відео) в одному цифровому поданні з можливістю інтерактивної взаємодії з ними. Перспективність використання мультимедійних засобів не викликає сумнівів, так само як і очевидним є той факт, що жоден засіб сам по собі (через свої іманентні властивості) не замінить всі компоненти освітнього процесу. Важливим завданням є виявлення ступеня ефективності позначених засобів на різних рівнях професійної підготовки перекладачів.

Аналіз сфери мовної підготовки раціонально почати з аудіювання. Перевага аудіювання за допомогою мультимедійних засобів перед звичайним аудіозаписом в більш широкому спектрі завдань, оскільки мультимедійні засоби дозволяють включати візуальні компоненти (наприклад, вибирати зображення предмета або ситуації за описом) та інтеракцію (дозволяють встановлювати зв'язок із навчальним джерелом, миттєво отримувати результат і інформацію, яка дозволяє усвідомити причину помилок, реєструвати свій прогрес). Однак повністю замінювати класичні аудіоматеріали мультимедіа ресурсами навряд чи є раціональним, оскільки в такій ситуації виникає не виправдане перевантаження зорового каналу [7].

На граматичному рівні мультимедійні засоби ефективні з огляду на презентабельність подання даних та швидкої перевірки правильності варіанту з можливістю переходу до блоку граматичної інформації (який виявився незасвоєним) для виявлення причини помилки. З нашої точки зору, цінність мультимедійних засобів на граматичному рівні є найвищою. Справа в тому, що граматичний навик – це автоматизм, який досягається тривалим тренуванням. Передбачається, що на момент вступу у майбутніх фахівців цей навик вже сформований, але на практиці, на жаль, так буває далеко не завжди. Мультимедійні засоби дозволяють відпрацювати граматику до рівня автоматизму без особистої участі викладача.

На лексичному рівні високий потенціал мультимедійних засобів пов'язаний з можливістю контекстуалізації або наочної семантизації лексичної одиниці. Під семантизацією розуміється «розкриття понятійної, семантико-сислової сторони мовних одиниць та мовних правил» [3]. Семантизація та запам'ятовування слова відбуваються при співвідношенні звукової або візуальної оболонки із значенням (що складається з набору сем), при цьому значення співвідноситься з референтом (денотатом, об'єктом) і часто наділяється певною конотацією, але для адекватного перебігу досліджуваних процесів принциповий контекст, що сприяє коректному співвідношенню (іншомовного) сигніфіканта з потрібним (часто знайомим з рідної мови) сигніфікатом. Під час введення нової лексики мультимедійні засоби часто дозволяють ілюстративно продемонструвати потрібний референт, що сприяє кращому засвоєнню мовної одиниці у вигляді візуальної опори. Однак такий спосіб семантизації досить обмежений, оскільки проілюструвати можна тільки слова з предметної галузі (такі як стіл, стілець, будинок тощо), в абстрактно-понятійній галузі мультимедійні засоби актуальні як ситуативний контекст з перспективою взаємодії із засобом відображення даних: нові слова

з'являються в складі тексту, який дозволяє контекстуально вірно сприйняти значення, при цьому достатньо клікнути на незнайоме слово в тексті для того, щоб миттєво отримати переклад і занести слово в електронний словник.

Серед засобів мультимедіа, що використовуються під час професійної підготовки майбутніх перекладачів, є: мультимедіа-презентація; слайд-шоу; електронний звіт; мультимедіа доповідь; електронний журнал; віртуальний тур; flash-, shockwave-ігри (навчальні ігри, розміщені як в Інтернеті (on-line), так і на різних носіях (off-line); навчальні мультимедіа системи; лінгвістичні мультимедіа системи; мультимедійні Internet-ресурси.

Веб-ресурси дозволяють поєднувати традиційні текстові матеріали з гіпертекстовими, що включають мультимедіа тощо. Це забезпечує варіативність методів роботи з навчальними матеріалами, вчасне їх оновлення та доступ до них у будь-якій час чи в будь-якому місці, що збільшує навчальний потенціал таких матеріалів. Формування професійних вмінь і навичок майбутніх перекладачів зумовлює першочергове спрямування навчального процесу на поглиблення лінгвістичних, культурологічних знань, покращення дослідницької техніки, практикування техніки перекладу, вивчення професійних аспектів цього процесу (наприклад, робота в стислі терміни, контакти з клієнтами тощо), практика якості продукту, управління перекладацькими проектами, робота в команді, термінологічні знання, посилення автономії під час навчання. Найкращим засобом для вирішення цих завдань є система управління навчанням через відкриті джерела, що входять до складу Moodle (Open Source Learning Management System) [14].

Програмний продукт «Microsoft Power Point» формує вміння роботи з презентаціями. Застосування ресурсів цієї програми поліпшує ефективність роботи з клієнтами, цільовою аудиторією, просуванням власних послуг на ринку, презентацій інформації для широкої аудиторії. Використання Movie Maker для анімування та наочності презентацій поліпшує сприйняття даних партнерами, слухачами та споживачами і значно оптимізує професійну діяльність суб'єкта ринку послуг.

Успішність професійного навчання у поєднанні з ІТ залежить від правильного планування. Так, у робочій навчальній програмі викладачами чітко визначається тематика та обсяг матеріалу для вивчення, з урахуванням індивідуальних особливостей та бюджету часу студентів. На початковому етапі формування професійної компетенції застосовуються елементарні завдання репродуктивного типу. Практична робота доповнює теоретичні заняття. Наступний етап полягає у переході до проблемних завдань професійного змісту. Відбувається чітка регламентація кожного виду навчальної діяльності. Допоміжним засобом виступають щотижневі консультації для допомоги студентам під час розв'язання проблемних завдань. Електронні ресурси спрямовують навчально-пізнавальну діяльність на формування вмінь і навичок самостійної професійної підготовки. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність є важливим елементом будь-якої програми підготовки майбутніх фахівців у кожному університеті. Саме вона допомагає успішно формувати основи неперервності освіти упродовж життя.

Комплексне впровадження такого навчання у процес майбутніх перекладачів вимагає низки підготовчих заходів. Спочатку визначаються рівні самостійності студентів та їхня здатність до цієї форми навчання. Потім відбувається розробка системи індивідуальних творчих завдань з обґрунтованими та науково-доцільними проблемами, практичною навчальною та професійною значущістю. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність у цьому випадку виступає як засіб тренування професійно значущих умінь і навичок, що виконує ще одну вимогу сучасної освіти – інтеграцію знань у процесі навчання.

Отже, навчальна діяльність перекладачів у поєднанні з ІТ вимагає певних знань з інформатики, фахових дисциплін, насамперед іноземних мов. Синтез традиційних і новітніх інформаційних технологій відбувається на діяльнісній основі, коли види навчальної діяльності виступають об'єктом навчання і допомагають формувати загальне уявлення про професійну діяльність перекладача як про цілеспрямований, активний, тривалий процес пізнання. Використання міждисциплінарного підходу дає можливість органічно інтегрувати знання з лінгвістики й інформатики, лінгвістики та психології.

Таким чином, мультимедійні засоби можуть використовуватися в різних сферах формування професійної готовності перекладача для реалізації різних функцій і сприяють поліпшенню якості навчання. Мультимедіа – корисна і плідна освітня технологія завдяки інтерактивності, гнучкості і інтеграції різної наочної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості учнів і можливості підвищення їх мотивації. Проте подібно до традиційних підручників, навчальні засоби мультимедіа збагачують методику викладання лише тоді, коли викладач не тільки надає потрібну інформацію, але також і керує навчальним процесом. Як слушно зазначає А. В. Осін, інтелектуальний технічний засіб певною мірою моделює діяльність викладача, але ця модель є далекою від потужної «експертної системи» фахівця [7]. Комп'ютер (як і викладач) спроможний аналізувати дії учня і видавати підказку, задавати питання, відповідати і оцінювати відповідь, але коло питань і тем обмежено алгоритмом. Викладач здатен дати відповідь варіативно, з орієнтацією на певні можливості студентів і з урахуванням зовнішніх обставин. До перспективних напрямів наукових розвідок вважаємо за доцільне віднести: дослідження можливостей дистанційного навчання; особливостей професійного розвитку перекладачів та підвищення їх мотивації до активної діяльності й розвитку в асоціаціях перекладачів України та світу.

Список використаної літератури

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Київ : Освіта України, 2007. – 396 с.
2. Долинський Є. В. Дистанційні технології навчання перекладачів / Є. В. Долинський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць ; редкол.: І. А. Зязюн та ін. – Київ ; Вінниця : Планер, 2010. – Вип. 24. – С. 320–324.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя. – Режим доступа: <http://www.klex.ru/7um>.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2001. – Ч. 1. – 271 с.
5. Латышев Л. К. Перевод: Теория, практика и методика преподавания : учебник / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – 3-е изд., стер. – М. : Академия, 2007. – 192 с.
6. Мацюк О. О. Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Мацюк. – Хмельницький, 2012. – 243 с.
7. Осин А. В. Мультимедиа в образовании: контекст информатизации [Электронный ресурс]. – М. : Агентство «Издательский сервис». – 2004. – Режим доступа: <http://bookfi.org/book/801113>.
8. Прадівляний М. Г. Впровадження нових форм організації навчання іноземним мовам на базі засобів сучасних інформаційних технологій / М. Г. Прадівляний // Теоретичні

питання освіти та виховання : зб. наук. праць / за заг. ред. М. Б. Євтуха ; уклад. О. В. Михайличенко. – Київ : КНЛУ, 2008. – Вип. 37. – С. 77–82.

9. Черноватий Л. М. Проблеми формування фахової компетенції майбутніх перекладачів / Л. М. Черноватий, Н. А. Якушева // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2007. – № 772. – С. 135–137.

10. Heaton J. B. Writing English language tests / J. B. Heaton. – N. Y. : Longman, 1990. – 162 p.

11. Gerding-Salas C. Translation: problems and solutions [Electronic recourse] / C. Gerding-Salas // Translation Journal. – 2000. – Vol. 4(3). – P. 1–12. – Mode of access: <http://accurapid.com/journal/13edu.html>.

12. Pym A. Redefining translation competence in an electronic age. In defense of a minimalist approach / A. Pym // Meta. – 2003. – Vol. 48 (4). – P. 481–497.

13. Richards J. C. Methodology in language teaching / J. C. Richards, W. A. Reynandys. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 256 p.

14. The International Association for Translation and Intercultural Studies (IATIS) [Electronic recourse]. – Mode of access: www.iatis.org. – Загол. з екрану. – Мова англ.

SERGEYEVA O. V.

Khmelnytsky National University

FUNCTIONS OF MULTIMEDIA RESOURCES FOR PROFESSIONAL TRANSLATOR TEACHING

Summary

The article presents the systematic analysis of functions of multimedia resources relevant in the field of professional translator. The teaching theme of this paper is multimedia technologies which are useful and productive due to interactive features, flexibility and integration of different visual information as well as due to the possibilities of taking into consideration the differences of students' personalities and due to the ability to increase motivation. The author analyses the possibilities of their rational use which help to make the learning process more efficient and to achieve a better result in the quality of professional education.

Key words: *professional training, translators/interpreters, multimedia resources, curriculum, forms and methods of teaching.*

УДК 821.111(411)+82-144

СМОЛЬНИЦЬКА О. О.

Київський літературно-меморіальний музей Максима Рильського

ПОРІВНЯННЯ СПІЛЬНИХ МОТИВІВ У ВИБРАНИХ ШОТЛАНДСЬКИХ БАЛАДАХ І МАЛОМУ ЖАНРІ ПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ: ПРОБЛЕМИ ПОЕТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Анотація

У статті розкрито спільність сюжетів і мотивів вибраних шотландських народних балад. Матеріалом аналізу є «The Mother's Malison, or, Clyde's Water», «Willy Drowned in Yarrow», анонімні шотландські співанки про річку. Як одне з гіпотетичних джерел шек-